

Είμαστε όλοι εντός του μέλλοντός μας

Το θέαμα κάποιων ταξιτζήδων να προπηλακίζουν στην Πλατεία Συντάγματος έναν οδηγό της Uber¹ ήταν απολύτως οικτρό. Ακόμα και για εκείνους που συμφωνούν ότι ο κλάδος του ταξί υφίσταται αθέμιτο ανταγωνισμό από την εν λόγω εταιρεία και –ως έναν βαθμό– δικαιολογούν την αγανάκτησή τους.

Κοιτάζοντάς τους ωστόσο εγώ είδα σκηνές από το εγγύς μέλλον. Τους φαντάστηκα –σε δέκα; σε δεκαπέντε χρόνια το αργότερο– να ωρύνονται εναντίον τού αυτοκινήτου δίχως οδηγό, το οποίο ήδη έχει κατασκευαστεί και δοκιμάζεται στην Αμερική. Χωρίς άνθρωπο στο τιμόνι κι εν τούτοις απολύτως αξιόπιστο και ασφαλές –το κομπιούτερ που θα το κατευθύνει θα αντιδρά στα απρόοπτα πιο ψύχραιμα, πιο αποτελεσματικά κι από τον πλέον προικισμένο ραλίστα. Τι θα κάνουν τότε οι ταξιτζήδες; Θα πυρπολήσουν μήπως τα αυτοκίνητα- ρομπότ, όπως έβαζαν οι Λουδίτες στην Αγγλία στις αρχές του 19ου αιώνα φωτιά στους ηλεκτροκίνητους αργαλειούς;² Θα απεργήσουν; Από ποιον θα λείψουν τραβώντας χειρόφρενο; Αφού το επάγγελμά τους θα έχει σαρωθεί ανεπιστρεπτί από την τεχνολογία...

Οι προφητείες της επιστημονικής φαντασίας επαληθεύονται. Η τέταρτη τεχνολογική επανάσταση είναι κιάλας εδώ. Η τεχνητή νοημοσύνη εισβάλλει στην καθημερινότητά μας για να ανατρέψει δεδομένα που εκλαμβάνονταν ως αιώνια. Ως ακατάλυτα. Λειτουργούν ήδη τα πρώτα σουπερμάρκετ χωρίς υπαλλήλους. Οι καταναλωτές διαλέγουν από τα ράφια τα προϊόντα, το σύστημα χρεώνει τον λογαριασμό τους, μία μηχανική –εγκάρδια εντούτοις– γυναικεία φωνή τούς εύχεται «εις το επανιδείν». Στην Ιαπωνία τα τραπεζικά καταστήματα έχουν εν πολλοίς καταργηθεί, οι συναλλαγές γίνονται ηλεκτρονικά. Η κυκλοφορία του μετρητού χρήματος περιορίζεται διαρκώς, οι κάρτες –πιστωτικές και χρεωστικές– παρέχουν ασυγκρίτως μεγαλύτερη ασφάλεια, τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα θα αποτελούν για τα εγγόνια μας μουσειακό είδος. Οπως και οι βιομηχανικοί εργάτες. Οπως και οι ταμίες. Ίσως ακόμα και οι πλοίαρχοι και οι πιλότοι αεροπλάνων.

¹ Εταιρεία (πλατφόρμα) διαχείρισης μετακινήσεων επιβατών, φορτίων, προϊόντων ή παρόχων υγείας.

² Το κίνημα των Λουδιτών ξεκίνησε τον 19ο αιώνα στην Αγγλία από υφαντουργούς οι οποίοι εξεγέρθηκαν καταστρέφοντας νεοκατασκευασθέντα μηχανήματα της βιομηχανικής επανάστασης, τα οποία εκτόπιζαν αυτούς ως τεχνίτες από τις θέσεις εργασίας. Ενόψει του κινδύνου να χάσουν τη δουλειά τους από χαμηλόμισθους και χαμηλής κατάρτισης εργάτες που χειρίζονταν τους ηλεκτροκίνητους αργαλειούς, τις μηχανές ραψίματος και τις μηχανές γνέσιματος, κατέφυγαν σε εχθροπραξίες με την κυβέρνηση της Βρετανίας και τον βρετανικό στρατό, κυρίως από το 1811 (Νότιγγαμ) μέχρι το 1813 (Γιόρκ). Ο όρος απέκτησε και άλλη σημασία: *Λουδίτης* είναι όποιος αντιτίθεται ή δεν υιοθετεί στον τρόπο ζωής του την εκβιομηχάνιση, τους αυτοματισμούς, τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή γενικότερα νέες τεχνολογίες. Σύγχρονης μορφής Λουδίτες είναι αυτοί που αντιτίθενται ακόμα και με μαρκετικές μορφές της τεχνολογίας, όπως το Ίντερνετ ή το κινητό τηλέφωνο. Σήμερα έχει δημιουργηθεί το σύγχρονο φιλοσοφικό ρεύμα του νεο-λουδισμού, το οποίο είναι αντίθετο σε πολλές σύγχρονες τεχνολογίες, κυρίως σε σχέση με υπολογιστές και τον καταναλωτισμό γενικότερα (Wikipedia)

Οι μετριοπαθείς μιλούν για ταχεία έκλειψη των καθαρά διεκπεραιωτικών επαγγελματιών, στα οποία δεν απαιτείται ιδιαίτερη πρωτοβουλία ή δημιουργικότητα. Οι τολμηρότεροι προβλέπουν ότι τα κομπιούτερ θα αναλάβουν τη διαγνωστική –ίσως και την επεμβατική– ιατρική. Θα αντικαταστήσουν τους θεράποντες της Εκπαίδευσης και της Δικαιοσύνης. Θα λαμβάνουν σε βάθος χρόνο και πολιτικές ακόμα αποφάσεις, σταθμίζοντας το συλλογικό ανθρώπινο συμφέρον, με γνώμονα τις γενικές αρχές που εμείς θα τους έχουμε εμφυτέψει. Η πρόσβαση και η ταχύτατη επεξεργασία όλων των διαθέσιμων δεδομένων, η ακρίβεια στους υπολογισμούς και η δυνατότητα να σταθμίζουν απροκατάληπτα –ελεύθερα από κάθε ιδιοτέλεια– τους δίνει αυτή την προοπτική.

Το εφιαλτικό σενάριο του υπερ-υπολογιστή (ή του δικτύου υπολογιστών) που αυτονομείται και «επαναστατεί» εναντίον μας μοιάζει απλοϊκά κινδυνολόγο. Οι μηχανές διαθέτουν μεν ευφυΐα, στερούνται δε «εγώ», βούλησης και αντίληψης ιδίου συμφέροντος. Επιλύουν και τα πιο δύσκολα προβλήματα. Συναισθηματικά όμως είναι ανύπαρκτες. Εννοιες όπως στοργή, αγάπη, μίσος, έρωτας –ό,τι πηγάζει από τον τρόπο του θανάτου κι από τη λαχτάρα της διαίωσης– τις αγνοούν εντελώς. Η ευγενέστερη εξάλλου ανθρώπινη δραστηριότητα, η τέχνη, βασίζεται σε ελεύθερους συνειρμούς, σε αυθαίρετους εν πολλοίς συνδυασμούς χρωμάτων, ήχων, λέξεων. Θα παραμείνει συνεπώς για τα κομπιούτερ απάτητος πλανήτης. Μόνο να τη μιμούνται θα μπορούν. Αλλά γιατί να το κάνουν;

Οι επιστήμονες που ιχνηλατούν το μέλλον ομοφωνούν ότι η τέταρτη τεχνολογική επανάσταση θα αυξήσει θεαματικά τον πλούτο στη Γη. Η βαριά και ανθυγιεινή εργασία θα καταργηθεί. Η γενετική θα εκτινάξει την παραγωγικότητα σε τροφή. Δισεκατομμύρια άνθρωποι θα περάσουν από την αγωνία της επιβίωσης στην ευδαιμονία της υλικής αφθονίας.

Εκτός και αν τα οφέλη της τα καρπώνεται μια ελάχιστη κάστα υπερπρονομιούχων, σπρώχνοντας όλους τους υπόλοιπους στο περιθώριο, μετατρέποντάς τους σε παρίες. Κάτι τέτοιο εντούτοις θα πυροδοτούσε διαρκώς εντάσεις και εξεγέρσεις, θα σήμαινε μια κατάσταση μόνιμης αστάθειας και οικονομικά –συν τοις άλλοις– ασύμφορη. Ποιος ο λόγος; Τα αγαθά θα αρκούν για όλους. Ο καταναλωτισμός, όπως έχει αποδειχθεί, είναι ο ισχυρότερος παράγοντας κοινωνικής ειρήνης.

Το κρίσιμο ερώτημα είναι πώς θα χρησιμοποιούν τα παιδιά ή τα εγγόνια μας τον άπλετο χρόνο τους. Θα ανοιχτούν άραγε καινούργιοι ορίζοντες δημιουργίας και απόλαυσης ή θα βουλιάξει ο άνθρωπος μέσα σε ένα σύμπαν ψυχοτρόπων ουσιών, videogames και cybersex; Θραύοντας τα δεσμά της αναγκαστικής, για το προς το ζην, εργασίας, θα απελευθερωθούμε ή θα νοσήσουμε όλοι ψυχικά;

Εάν διάβάζαν τις παραπάνω γραμμές οι αγανακτισμένοι ταξιτζήδες της Πλατείας Συντάγματος, θα τις θεωρούσαν πιθανότατα ονειροφантаσίες, ίσως και ονειρώξεις.³ Οι ίδιοι, στην πραγματικότητα, είναι ήδη ζωντανά απολιθώματα μιας περιόδου, η οποία θα φαντάζει λίαν συντόμως τόσο μακρινή, όσο σήμερα η λίθινη εποχή.

<https://www.tanea.gr/2018/03/09/opinions/eimaste-oloi-entos-toy-mellontos-mas/>

³ ακούσια εκσπερμάτωση κατά την ώρα του ύπνου που δεν οφείλεται σε παθολογικούς λόγους. Αρχ. σημ.: 'παραίσθηση' (Λεξικό Τριανταφυλλίδη)